

ejus conversionem vox illa Stephani martyris exaudita est. In illo enim persecutorum ejus numero fuit, et lapidantium vestimenta servavit. Idem etiam ad Timotheum scribens ait : « Obsecro primum omnium fieri deprecationes, adhortationes, interpellationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, uti quietam et tranquillam vitam agamus¹. » Jubebat ergo orari pro regibus : et tunc reges persequebantur Ecclesias. Sed quas tunc pro se orantes persequebantur, nunc pro se exauditas defendunt.

XVIII. Vis ergo et illud antiquorum custodire præceptum? Dilige proximum tuum, hoc est, omnem hominem. Ex duobus enim primis parentibus omnes nati, omnes utique proximi sumus. Certe enim ipse Dominus Jesus Christus qui diligi præcipit inimicos, in duobus illis præceptis totam Legem et Prophetas pendere testatus est : « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, » et ex tota anima tua, et ex tota mente tua; et diliges proximum tuum tanquam te ipsum². » Nihil ibi præcepit de dilectione inimici. Non ergo totum hæc duo præcepta continent? Absit. Quia cum dicit : « Diliges proximum tuum, » ibi sunt omnes homines, etiamsi fuerint inimici : quia etiam secundum spiritalem propinquitatem nescis quid tibi sit in præscientia Dei homo, qui tibi ad tempus videtur inimicus. Quia enim patientia Dei ad poenitentiam eum adducit, fortassis cognoscet et sequetur ducentem. Si enim Deus ipse qui novit qui sint in peccatis perseveraturi, qui relicturi justitiam et irrevocabiliter ad iniquitatem lapsuri, tamen facit solem suum oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injustos³, invitans utique ad poenitentiam per patientiam, ut qui ne-

¹ 1 Tim. II, 1, 2. — ² Matth. XXII, 37. — ³ Idem, 45.

glexerint ejus bonitatem, experiantur in fine severitatem; quanta sollicitudine placabilem oportet esse hominem, ne forte nesciens qualis futurus sit, cum præsentibus ejus inimicitias attenderit, oderit eum cum quo in æterna felicitate regnabit? Imple ergo præceptum primum, Dilige proximum tuum, omnem hominem; et oderis inimicum tuum, diabolum. Imple et secundum, Dilige inimicos tuos, sed homines : ora pro eis qui te perseguuntur, sed pro hominibus : bene fac eis qui te oderunt, sed hominibus.

XIX. « Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, » potum da illi : hoc enim faciens carbonem ignis congeres super caput ejus¹. » Et hic quæstio est. Quomodo enim quisque diligit, quem vult ardere carbonibus? Sed si intelligatur, nulla contentio est. De illis enim vastatoribus carbonibus dicitur, qui dantur homini adversus linguam subdolum². Cum enim quisque benefecerit inimico, et non victus malo ejus, vicerit in bono malum, plerumque illum inimicitiarum suarum poenitebit, et irascetur sibi, quod tam bonum hominem læserit. Ipsa vero ustio, poenitentia est, quæ tanquam carbonem ignis inimicitias ejus malitiasque consumit.

SERMO CL³.

De verbis Actuum Apost. XVII. *Quidam autem Epicurei et Stoici philosophi disserebant cum eo, etc.*

I. ADVERTIT nobiscum Charitas Vestra, cum legeretur liber Actuum Apostolorum, Paulum locutum esse Athe-

¹ Rom. VI, 20. — ² Psal. CXIX, 4. — ³ Habitus Carthagini.

niensibus, et ab eis qui prædicationem veritatis irridebant, dictum fuisse verborum seminatore. Dictum est quidem ab irridentibus, sed non respuendum est a credentibus. Erat enim revera ille seminator verborum, sed messor morum. Et nos licet tantilli et nequaquam illius excellentiæ comparandi, in agro Dei, quod est cor vestrum, verba Dei seminamus, et uberem messem de vestris moribus expectamus. Verumtamen unde admonemur loqui Charitati Vestræ, quod ipsa lectione continetur, hortamur attentius advertatis, si quo modo adjuvante Domino Deo nostro dicimus aliquid, quod nec facile, nisi dicatur, ab omnibus possit intelligi; neque cum intellectum fuerit, debeat ab ullo contemni.

II. Apud Athenas loquebatur. Athenienses in omni litteratura atque doctrina per alios populos magna fama pollebant. Ipsa erat patria magnorum philosophorum. Inde se per cæteras Græciæ atque alias orbis terras varia et multiplex doctrina diffuderat. Ibi Apostolus loquebatur, ibi annuntiabat Christum crucifixum, « Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam, ipsis vero » vocatis Judæis et Græcis Christum Dei virtutem et Dei » sapientiam ¹? » Hoc annuntiare inter superbos et doctos quanti periculi fuerit, vestrum est cogitare. Denique sermone finito, audita illi resurrectione mortuorum, quæ præcipua fides est Christianorum, alii irridebant: dicebant autem alii: « Audiemus te de hoc iterum ². » Nec defuerunt qui crediderunt, atque in eis nominatur quidam Dionysius Areopagites, id est, Atheniensium principalis (Areopagos enim Atheniensium curia vocabatur): et mulier quædam nobilis, et alii. Facta est ergo loquente Apostolo tripartita illa multitudo, per quosdam gradus mira distinctione disposita, irridentium, dubitantium,

¹ 1 Cor. 1, 23. — ² Act. xvii, 32.

credentium. « Quidam enim, ut scriptum esse audivimus, irridebant: quidam dicebant: » Audiemus te de hoc iterum; » isti dubitantes erant: aliqui crediderunt. Inter irridentes et credentes, medii sunt dubitantes. Qui irridet, cadit: qui credit, stat: qui dubitat, fluctuat. « Audiemus te de hoc iterum, » inquiunt: incertum, an casuri essent cum irridentibus, an staturi cum credentibus. Numquid tamen inaniter laboravit seminator ille verborum? Ille vero si formidaret irridentes, non perveniret ad credentes: quomodo seminator ille evangelicus, quem commemorat Dominus, (nam utique hoc erat Paulus,) si trepidaret mittere semina, ne aliud caderet in via, aliud inter spinas, aliud in loca petrosa; nunquam semen posset etiam ad terram optimam pervenire ¹. Et nos seminemus, spargamus: corda præparate, fructum date.

III. Hoc quoque, si meminit Charitas Vestra, cum legeretur audivimus, quod quidam ex philosophis Epicureis et Stoicis conferebant cum Apostolo. Qui sint vel fuerint philosophi Epicurei et Stoici, id est, quid senserint, quid verum esse putaverint, quid philosophando sectati sint, procul dubio multi vestrum nesciunt: sed quoniam Carthagini loquimur, multi sciunt. Adjuvent ergo modo nos dicturos vobis. Ad rem quippe valde pertinet, quod puto esse dicendum. Audiant nos et nescientes et scientes: nescientes instruantur, scientes commoneantur: illi cognoscant, illi recognoscant.

IV. Primo generaliter audite omnium philosophorum commune studium, in quo studio communi habuerunt quinque divisiones et differentias sententiarum propriarum. Communiter omnes philosophi studendo, quærendo, disputando, vivendo appetiverunt apprehendere vitam beatam. Hæc una fuit causa philosophandi: sed puto quod

¹ Matth. xiii,

etiam hoc philosophi nobiscum commune habent. Si enim a vobis quæram quare in Christum credideritis, quare Christiani facti fueritis, veraciter mihi omnis homo respondet: Propter vitam beatam. Appetitio igitur beatæ vitæ philosophis Christianisque communis est. Sed res tam consona ubi inveniri possit, inde quæstio est, deinde discretio. Nam vitam beatam appetere, vitam beatam velle, vitam beatam concupiscere, desiderare, sectari, omnium hominum esse arbitror. Unde me video parum dixisse hunc appetitum beatæ vitæ philosophis Christianisque communem: debui enim dicere, omnium hominum, prorsus omnium bonorum et malorum. Nam et qui bonus est, ideo bonus est ut beatus sit; et qui malus est, malus non esset, nisi inde se beatum esse posse speraret. De bonis facilis quæstio est, quod beatam vitam quærant, ideo boni sint. De malis forte aliqui dubitant, utrum et ipsi beatam vitam quærant. Sed si separatos malos et a bonis discretos interrogare possem et dicere: Vultis beati esse? nemo diceret: Nolo. Verbi gratia, pone aliquem furem; quæro ab illo: Quare furtum facis? Ut habeam, inquit, quod non habebam. Quare vis habere quod non habebas? Quia miserum est non habere. Si ergo miserum est non habere, beatum putat habere. Sed in eo impudens est et errat, quia de malo vult beatus fieri. Bonum est enim omnibus beatum esse. Unde ergo ille perversus? Quia bonum quærit et malum facit. Quid quærit ergo? Quid aspirat cupiditas malorum ad mercedem bonorum? Beata vita merces bonorum est: bonitas opus est, beatitudo merces est. Deus opus jubet, mercedem proponit, dicit: Hoc fac, et hoc accipies. Ille autem malus respondet nobis: Nisi male fecero, beatus non ero. Tanquam dicat aliquis: Ad bonum non pervenio, nisi malus fuero. Non vides, quia bonum et malum con-

traria sunt? Bonum quæris, et malum facis? In contrarium curris, quando pervenis?

V. Relinquamus ergo istos, forte opportunum erit ut ad eos redeamus, cum de philosophis quod institimus peregerimus. Non enim arbitror sine causa, per nescientes actum esse aliquid magnum dispensante divina ipsa providentia, ut cum essent plurimæ philosophorum sectæ in civitate Atheniensi, non contulerint cum apostolo Paulo nisi Stoici et Epicurei. Cum enim audieritis quid sentiant in sectis suis, videbitis quam non frustra factum sit, ut ex omnibus philosophis soli cum Paulo conferrent. Neque enim ille eligere sibi potuit quibus altercantibus responderet, sed divina sapientia omnia gubernans hos ei apposuit, in quibus dissensionis philosophorum tota prope causa consisteret. Breviter ergo dico: Indocti credant nobis, docti judicent de nobis. Puto quia mentiri non audeo indoctis, iudicibus doctis; maxime quia dico aliquid, ubi pariter et docti et indocti possint veraciter iudicare. Hoc ergo prius dico, hominem constare ex anima et corpore. Hic non peto ut credatis, sed et vos peto ut iudicetis. Non enim timeo, ne in hoc dicto male quisquam iudicet de me, qui agnoscit se. Homo ergo, quod nemo ambigit, constat ex anima et corpore. Substantia ista, res ista, persona ista quæ homo dicitur, beatam vitam quærit: et hoc nostis; nec insto ut credatis, sed admoneo ut agnoscatis. Homo, inquam, id est, res ista non parva, præcedens omnia pecora, omnia volatilia, omnia et natatilia, et quidquid carnem gerit et homo non est: homo ergo constans ex anima et corpore; sed non qualicumque anima, nam et pecus constat ex anima et corpore: homo ergo constans ex anima rationali et carne mortali, quærit beatam vitam. Quæ res faciat beatam vitam cum cognoverit homo, nisi hanc teneat, hanc

sequatur, hanc sibi vindicet, assumat si potestas est, petat si difficultas est, beatus esse non potest. Tota igitur quæstio est, quid faciat beatam vitam. Constituite nunc ante oculos vestros Epicureos, Stoicos et Apostolum : quod etiam sic dicere potui, Epicureos, Stoicos, Christianos. Interrogemus prius Epicureos, quæ res faciat vitam beatam. Respondent : Voluptas corporis. Hic jam credatis peto, quia iudices habeo. Utrum enim hoc dicant, hoc sentiant Epicurei, nescitis, quia illas litteras non legistis; sed sunt hic qui legerunt. Redeamus ad interrogandos. Quid dicitis, Epicurei, quæ res facit beatam vitam? Respondent : Voluptas corporis. Quid dicitis, Stoici, quæ res facit vitam beatam? Respondent : Virtus animi. Intendat mecum Charitas Vestra, Christiani sumus, inter philosophos disceptamus. Videte quare illæ tantum duæ sectæ procuratæ sunt cum Apostolo collaturæ. Nihil est in homine, quod ad ejus substantiam pertineat atque naturam, præter corpus et animam. Horum duorum in uno, hoc est, in corpore, Epicurei posuerunt beatam vitam : in alio, id est, anima, Stoici posuerunt beatam vitam. Quantum ad hominem pertinet, si ab illo sibi est vita beata, nihil restat præter corpus et animam. Aut corpus est causa beatæ vitæ : aut anima est causa beatæ vitæ : si plus quæris, ab homine recedis. Hi ergo qui beatam vitam hominis in homine posuerunt, alibi ponere omnino non potuerunt, nisi aut in corpore, aut in anima. Horum qui in corpore posuerunt, principatum Epicurei tenuerunt : horum qui in anima posuerunt, principatum Stoici tenuerunt,

VI. Ecce sunt, conferunt cum Apostolo; aliquid ne plus habeat Apostolus; an vero uni harum duarum sectæ necessario consentire deberet, ut etiam ipse causam beatæ vitæ, aut in corpore, aut in anima poneret. Nunquam

poneret Paulus in corpore : hoc enim magnum non est; cum ipsi minime ponant causam beatitudinis in corpore, qui melius sentiunt de corpore. Nam Epicurei et de corpore et de anima hoc idem sentiunt, quod utrumque mortale est. Et quod est gravius et detestabilius, prius dicunt animam post mortem dissolvi quam corpus. « Adhuc, inquit, post efflatum spiritum manente cadavere, et integris membrorum lineamentis aliquantum durantibus, anima mox ut exierit, veluti fumus vento diverberata dissolvitur. » Non ergo miremur quod summum bonum, id est, beatitudinis causam in corpore posuerunt, quod se melius quam animam habere senserunt. Numquid hoc faceret Apostolus? Absit ut poneret in corpore summum bonum. Summum enim bonum est causa beatitudinis : imo vero doluit Apostolus, quosdam e numero Christianorum elegisse sententiam Epicureorum, non hominum, sed porcorum. Ex hoc enim numero erant illi corrumpentes mores bonos colloquiis malis, et dicentes : « Manducemus et bibamus, cras enim » moriemur¹. » Epicurei contulerunt cum Paulo apostolo : sunt et Christiani Epicurei. Quid enim sunt aliud dicentes quotidie : « Manducemus et bibamus, cras enim » moriemur? » Quo pertinet : Nihil erit post mortem, umbræ enim transitus est vita nostra. Dixerunt enim apud se cogitantes non recte inter cætera : « Coronemus nos » rosis, antequam marcescant : nullum pratium sit, quod » non pertranseat luxuria nostra, ubique relinquamus signa lætitiæ; quoniam hæc est pars nostra, et hæc est » sors². »

VII. Hoc si atrocius objurgemus, si his cupiditatibus vehementius resistamus, dicent et quod sequitur : « Opprimamus pauperem justum³. » Et tamen dicere vel

¹ 1 Cor. xv, 32, 33. — ² Sap. ii, 8, 9. — ³ Ibid. 10.

in hoc loco positi non timemus, Nolite esse Epicurei. Cogitate quidem illud, quod dictum est ab his non recte loquentibus: Cras enim morimur: sed non omni modo moriemur; manet enim post mortem quod sequitur mortem. Comes morienti aut vita erit, aut poena. Nemo dicat: « Quis huc inde reversus est ¹? » Dives ille purpuratus sero redire voluit, et permitti non potuit. Stillam sitiens inquisivit, qui esurientem pauperem fastidivit ². Nemo ergo dicat: « Manducemus et bibamus, cras enim » moriemur. » Si vultis dicere: « Cras enim moriemur. » non prohibeo; sed aliud ante dicite. Epicurei quippe velut non victuri post mortem, quasi aliud nihil habentes nisi quod delectat carnem, dicunt: « Manducemus et bibamus, cras enim moriemur. » Christiani vero post mortem victuri, et felices potius victuri post mortem, non dicant: « Manducemus et bibamus, cras enim moriemur: » sed tenete quod dicitur: « Cras enim moriemur: » et dicite: Jejunemus et oremus, cras enim moriemur. Addo plane aliud, addo tertium, nec quod praecipue observandum est praetermitto, ut de jejunio tuo fames pauperis satietur; aut si jejunare non potes, magis pascas, cujus saturitate tibi venia concedatur. Dicant ergo Christiani: Jejunemus et oremus et donemus, cras enim moriemur. Aut si duas res volunt dicere, ego eligo ut dicant: Donemus et oremus, quam Jejunemus et non donemus. Absit ergo ut Apostolus in corpore poneret summum bonum hominis, id est, beatitudinis causam.

VIII. Sed cum Stoicis non indecens fortasse luctamen est. Ecce enim interroganti ubi ponant efficiens beatæ vitæ, id est, quod facit in homine beatam vitam: respondent, non corporis voluptatem, sed animi esse virtutem. Quid Apostolus? annuit? Si annuit, annuamus.

¹ Sap. II, 1. — ² Luc. XVI, 23.

Sed non annuit: revocat enim Scriptura eos qui confidunt in virtute sua ¹. Epicureus itaque in corpore ponens summum hominis bonum, in se spem ponit. Sed enim Stoicus in animo ponens summum hominis bonum, in re quidem meliori hominis posuit; sed etiam ipse in se spem posuit. Homo est autem et Epicureus et Stoicus. « Maledictus igitur omnis qui spem suam ponit in homine ². » Quid ergo? Jam constitutis ante oculos nostros tribus, Epicureo, Stoico, Christiano, interrogemus singulos. Dic, Epicuree, quæ res faciat beatum? Respondet: Voluptas corporis. Dic, Stoice? Virtus animi. Dic, Christiane? Donum Dei.

IX. Itaque, fratres, velut ante oculos nostros Epicurei et Stoici cum Apostolo contulerunt, et collatione sua nos quid rejicere et quid deberemus eligere docuerunt. Est virtus animi res laudabilis, prudentia mala et bona discernens, justitia suâ cuique distribuens, temperantia libidines cohibens, fortitudo molestias æquanimiter sustinens. Magna res, laudabilis res: lauda, Stoice, quantum potes; sed dic unde habes? Non virtus animi tui te facit beatum, sed qui tibi virtutem dedit, qui tibi velle inspiravit, et posse donavit ³. Scio quia fortassis irrisurus es me, et eris in eis de quibus scriptum est, quia Paulum irridebant ⁴. Si tu via es, ego semino: seminator enim verborum sum pro modulo meo. Quod fuit convicium tuum, officium est meum. Ego semino: cadit in te quod semino, tanquam in terram duram. Ego non sum piger; et invenio terram bonam. Quid tibi faciam? Reprehensus es, et oraculo divino reprehensus es. Inter illos es, qui confidunt in virtute sua: inter illos es, qui spem ponunt in homine. Virtus te delectat; bona res delectat: scio, scitis: sed virtutem tibi manare non potes. Siccus es;

¹ Psal. XLVIII, 7. — ² Jerem. XVII, 5. — ³ Philip. II, 13. — ⁴ Act. XIII, 32.

tibi ostendero fontem vitæ, forte deridebis. Dicis enim apud te : De ista rupe bibiturus sum? Accedit virga, et manavit aqua. Judæi enim signa petunt; sed tu, Stoice non es Judæus : scio, Græcus es; et Græci sapientiam quærunt. Nos autem prædicamus Christum crucifixum¹. Scandalizatur Judæus, subsannat Græcus. Judæis enim scandalum, Gentibus autem stultitiam : sed ipsis vocatis Judæis et Græcis, hoc est, ipsi Paulo ex Saulo, et Dionysio Areopagitæ, et talibus his, talibus et illis, Christum Dei virtutem et Dei sapientiam. Jam non irrides rupem : agnosce virgam crucem, Christum fontem; et si sitis, bibe virtutem. Esto fonte saginatus, gratiarum actiones fortasse ructuabis : quod ab illo habes, jam non tibi dabis, sed in ructuatione exclamabis : « Diligam te, » Domine, virtus mea². » Jam non dices : Virtus animi mei me facit beatum. Non eris inter illos, qui cognoscentes Deum, non sicut Deum glorificaverunt³, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor ipsorum; dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt. Quid est enim, dicentes se esse sapientes, nisi a se habere, sibi sufficere? Stulti facti sunt : merito stulti. Stultitia vera, est falsa sapientia. Sed eris inter illos, de quibus dicitur : « Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, et in nomine tuo exultabunt tota die, et in justitia tua exaltabuntur; quoniam gloria virtutis eorum tu es⁴. » Virtutem quærebas; dic, « Domine, virtus mea. » Beatam vitam quærebas; dic, « Beatus homo quem tu erudieris, Domine⁵. » Beatus enim populus, cujus non voluptas carnis, cujus non virtus propria; sed beatus populus cujus est Dominus Deus ipsius⁵. Hæc est patria beatitudinis, quam omnes vo-

¹ 1 Cor. 1, 22. — ² Psal. xvii, 2. — ³ Id. lxxxviii, 16. — ⁴ Id. xciii, 12. — ⁵ Id. cxliii, 15.

lunt, sed non omnes recte quærunt. Nos autem ad talem patriam non nobis viam quasi corde nostro machinemur, et erraticas semitas moliamur : venit inde et via.

X. Quid vult enim beatus, quid vult, nisi non falli, non mori, non dolere? Et quid quærît? Plus esurire, et plus manducare? Quid si melius est, non esurire? Nemo beatus est, nisi qui vivit in æternum sine ullo timore, sine ulla fallacia. Nam falli odit anima. Quantum falli oderit anima naturaliter, hinc intelligi potest, quoniam qui mente alienata rident, plorantur a sanis : et eligit homo utique ridere, quam flere. Si duo ista proponantur, Ridere vis, an flere? quis est qui respondeat, nisi ridere? Iterum si proponantur ista duo, Falli vis, an verum tenere? omnis homo respondet, Verum tenere. Et ridere eligit, et verum tenere : de duobus illis, risu et fletu, ridere; de duobus istis, fallacia et veritate, verum tenere. Sed tantum prævalet invictissima veritas, ut eligat homo sana mente flere, quam mente alienata ridere. Ibi ergo in illa patria veritas erit, fallacia et error nusquam. Sed et veritas erit, et flere non erit. Erit enim et verum ridere, et de veritate gaudere, quia ibi vita erit. Nam si dolor erit, vita non erit : neque enim vita dicenda est sempiternus immortalisque cruciatus. Ideo Dominus non appellans vitam quam habituri sunt impii¹, quamvis in igne victuri sint : vitam non finiunt, ne poenam finiant : « Vermis enim eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur² : » tamen eam noluit appellare vitam, sed hanc appellavit vitam quæ beata et æterna est. Unde interrogante illo divite Dominum, « Quid boni faciam, ut vitam æternam consequar³? » Et ipse quidem vitam æternam non nominabat, nisi beatam. Nam habebunt impii æternam, sed non beatam

¹ Matth. xxv, 41. — ² Isaï. lxvi, 24. — ³ Matth. xix, 16.

vitam, quia cruciatibus plenam. Ergo ille ait: « Domine, » quid boni faciam, ut vitam æternam consequar? » Respondit illi Dominus de mandatis. Ait ille: « Hæc » omnia feci. » Sed quando respondit de mandatis, quid ait? « Si vis venire ad vitam. » Non ei dixit beatam; quia misera nec vita dicenda est. Non ei dixit æternam; quia ubi mortis timor est, nec vita dicenda est. Ergo vita, quæ hoc nomine digna est, ut vita dicatur, non est nisi beata; et beata non est, nisi æterna. Hanc volunt omnes, hanc volumus omnes, veritatem et vitam: sed ad tam magnam possessionem, ad tam grandem felicitatem qua itur? Instruxerunt sibi vias erroris philosophi: alii dixerunt, Hæc: alii, Non hæc, sed hæc. Latuit eos via, quia Deus superbis resistit¹. Lateret et nos, nisi venisset ad nos. Ideo Dominus, « Ego inquit, sum via. » Piger viator, venire volebas ad viam: ad te venit via. Quærebas qua ires: « Ego sum via. » Quærebas quo ires: « Ego sum veritas et vita². » Non errabis quando is ad illum, per illum. Hæc est doctrina Christianorum, non plane conferenda, sed incomparabiliter præferenda doctrinis philosophorum; immunditiæ Epicureorum, superbiæ Stoicorum.

SERMO CLI³.

De verbis Apostoli, Rom. VII. *Non enim quod volo, facio bonum; sed quod nolo malum, hoc ago, etc.*

I. LECTIO divina, quæ de apostoli Pauli Epistola re-

¹ Jacob. iv, 6. — ² Joân. xiv, 6. — ³ Alias de Tempore xiv.

citata est, quotiescumque legitur, timendum est, ne male intellecta det hominibus occasionem quærentibus occasionem. Proclives sunt quippe homines ad peccandum, et vix se tenent. Ubi ergo audierint Apostolum dicentem: « Non enim quod volo, facio bonum; sed quod odi malum, » hoc ago¹: » agunt malum, et quasi displicentes sibi quia agunt malum, putant se Apostolo esse similes, qui dixit: « Non enim quod volo, facio bonum; sed quod nolo » malum, hoc ago. » Nonnunquam ergo legitur, et tunc nobis ingerit necessitatem disputandi, ne homines male sumentes salubrem cibum vertant in venenum. Sit ergo intenta Charitas Vestra, donec quod Dominus donaverit, dicam vobis: ut ubi me forte laborare videritis in difficultate alicujus obscuritatis, adjuvetis me affectu pietatis.

II. Prius ergo recolite, quod Deo propitio, soletis audire, vitam justi in isto corpore adhuc bellum esse, nondum triumphum. Hujus autem belli aliquando erit triumphus². Ideo Apostolus dixit, et voces belli, et voces triumphi. Voces belli modo audivimus, « Non enim quod » volo ago; sed quod odi; illud facio. Si autem quod odi, » illud facio; consentio Legi, quoniam bona est: Velle » adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Video » autem aliam legem in membris meis, repugnantem Legi » mentis meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ » est in membris meis³. » Quando audis repugnantem, quando audis captivantem, bellum non agnoscis? Vox ergo triumphi nondum est: sed quia futura est, docet te idem Apostolus, dicens: « Oportet corruptibile hoc in- » duere incorruptionem, et mortale hoc induere immor- » talitatem. Cum autem corruptibile hoc induerit incor- » ruptionem, et mortale hoc induerit immortalitatem: » ibi est vox triumphi: tunc fiet sermo qui scriptus est:

¹ Rom. vii, 15. — ² Flerus ad Rom. viii. — ³ Rom. vii, 15-18 et 23.